

RELACIONS AGRESSIVES DURANT LA SEGONA SOCIALITZACIÓ

ALUMNA: Sara Marcos Milà

TUTORA: Vanessa Alcaide Lozano

Treball de final de grau en Sociologia

ABSTRACT

The first relationship of adolescents may commonly be dismissed as “puppy love” or seen as too trivial to have any significance on their lives, despite that the relationship may impact their current and future mental health, their ongoing development and future romantic relationships. After reviewing scientific articles and the official Catalan decree regarding Sexual Education, it can be deduced that there’s neither a specific course nor a syllabus for Sexual Education in Catalonia in regards to early adulthood romantic relationships. This essay focuses on how education can improve the prevention of domestic abuses and aggressive personalities in early adulthood romantic relationships, and how the Sexual Education in Catalonia can be changed to address this need.

Key concepts: adolescents, relationship, romantic, sexual education, education, aggressive personalities, success, transformation.

Resum

Les primeres relacions afectives en adolescents solen tenir poca importància, són vistes com “amors de quinze anys” i sobint, es creu que no tenen significat en les seves vides. No obstant, aquestes influiran en la futura salut mental, desenvolupament de la personalitat i relacions romàntiques. Després de revisar diferents articles científics i el decret educatiu en el context de Catalunya en relació a les relacions sexuals i afectives; es pot veure que aquestes no s’emmarquen com a assignatura en el currículum educatiu en el decret 143/2007. Aquest treball es focalitza en l’educació sexual i afectiva com a arma preventiva d’abusos domèstics i personalitats agressives en relacions de joves. També s’han elaborat unes directrius de transformació i èxit per a que l’educació a Catalunya pugui readreçar-se per a compensar aquesta necessitat.

Conceptes clau: adolescents, relacions, romanticisme, educació sexual, educació, personalitats agressives, èxit, transformació.

INDEX

1. Introducció	
I. Presentació de la problemàtica	pàg. 5
II. Justificació	pàg. 6
2. Estat de la qüestió	pàg. 8
3. Preguntes d'investigació	pàg. 9
4. Objectius	pàg. 9
5. Marc teòric	pàg. 10
5.1. La noció de l'adolescència	pàg. 10
5.2. Segona socialització i agents més influents en l'adolescència	pàg. 12
5.3. Sexualitat i la identitat de gènere en l'adolescència	pàg. 13
5.4. Les relacions afectives i sexuals en els 14 – 16 anys d'edat	pàg. 14
5.5. Educació sexual i afectiva	pàg. 14
5.6. L'educació sexual – continguts	pàg. 15
5.7. Anàlisi del decret educatiu envers l'educació sexual i afectiva	pàg. 16
5.8. Les relacions agressives en els adolescents i la seva prevenció	pàg. 17
6. Hipòtesis	pàg. 19
7. Metodologia	pàg. 20
8. Resultats	pàg. 22
8.1. Taula de conceptes	pàg. 22
8.2. Interpretació dels resultats	pàg. 26
9. Línies estratègiques de transformació	pàg. 29
10. Conclusions	pàg. 32
11. Bibliografia	pàg. 35
12. Annexes	pàg. 37
12.1. Decret educatiu	pàg. 37
12.2. Resultats grups de discussió	pàg. 39
12.3. Resultats entrevista	pàg. 43

1. INTRODUCCIÓ

I. Presentació de la problemàtica

Durant l'etapa adolescent l'individu es caracteritza per la búsqueda de personalitat, de com ha de desenvolupar el seu rol social i de sentir-se atractiu no solament amb una autoestima alta, sinó també amb millors relacions amb els companys (Lerner *et al*, 1990). Seran els grups d'iguals, família, mitjans de comunicació i informació de la societat en general que li anirà donant informació de com ha de comportar-se i relacionar-se d'acord a la seva identificació de gènere. És per aquest motiu que aquest treball ha escollit com a grup d'anàlisi els individus que es troben en aquesta fase per a estudiar la influència i impacte en el desenvolupament de la personalitat que tenen les primeres relacions afectives. L'origen de les conductes agressives en vers el rol de gènere, té un origen en la segona socialització que té lloc en el període adolescent. Una sèrie de conductes agressives en aquest període pot tenir com a conseqüència un altíssim nivell de probabilitat de que es repetixin i per tan, és on els sociòlegs han de focalitzar gran part de l'anàlisi per a establir mesures preventives. El treball es centra per tan, en la segona socialització que es dona en grups d'adolescents i en el context particular de centres d'educació secundària obligatòria car és on hi passen gran part del seu temps amb el seu grups d'iguals. D'altra banda, aquests centres són comunitats d'aprenentatge amb un gran poder de prevenció d'actituds no desitjades o discriminatòries envers el gènere i la violència.

Primerament, interessa saber quin és el pla d'accions específic que es du a terme en centres públics d'educació secundària i també com es defineix des del currículum o des d'organitzacions internacionals amb una forta influència en la definició l'Educació Sexual i Afectiva. Així doncs, d'entrada, l'*Organització Mundial de la Salut (OMS)* descriu l'educació sexual com a l'adquisició d'habilitats sobre la sexualitat i les relacions humanes que evita problemes de salut i motiva actituds més responsables i saludables. D'altra banda, en centrarnos en punts més específics a Catalunya, un observa que en el currículum educatiu (Decret 2007) no s'hi defineix en cap punt de l'article o capítol l'educació sexual amb un enfocament en les relacions afectives i sexuals entre adolescents. Tal com s'observarà detalladament més endavant, en algunes de les assignatures hi ha algun matis o tret que pot desenvolupar aspectes de l'educació sexual. Totes elles però, amb un enfocament molt evolutiu en termes de desenvolupament biològic. D'altra banda, pel que fa al contingut i a les xerrades que es donen en els instituts també tenen un enfocament molt biològic i preventiu de malalties infeccioses de transmissió sexual, ús de contraceptius, etc.

Per tan, tan instituts com organismes de caire mundial ofereixen una visió insuficient que emmarqui les relacions afectives i sexuals en l'adolescència. Tots dos, el currículum desenvolupat en la comunitat autònoma de Catalunya i l'*Organització Mundial de la Salut* defineixen aspectes de l'educació sexual amb una visió mèdica i de salut física, canvis biològics, etc. però poc focalitzada en el desenvolupament de personalitat i de desenvolupament de rols de gènere. D'altra banda, un nombre important d'autors remarquen la falta de comunicació per part de famílies amb els seus fills adolescents per parlar de temes sobre sexualitat i afectivitat. Per tan, cap dels dos agents amb més poder directe d'influència i educació en els adolescents.

No obstant, és en ells on hi hi trobem un potencial educatiu per a assegurar futures relacions sanes en la nostra societat.

D'altre banda, tal com s'ha comentat anteriorment, serà en la fase adolescent on l'individu es retroalimentarà del seu grup d'iguals i el desenvolupament de la personalitat serà una constant interacció de conductes i paraules, expressions que s'interncanviaran i influenciaran en el desenvolupament del comportament i socialització. El grup d'iguals i els agents més propers a l'individu aniran corregint els estímuls per a desenvolupar la personalitat dels adolescents dirigint-se segons els reforços siguin positius o negatius: quan una acció estigui recolzada pels seus amics, serà bona; quan no sigui recolzada pels amics, serà anul·lada o reduïda. En aquest sentit, el desenvolupament de rols de gènere i educació sexual no es corregeix ni per les institucions superiors ni pels instituts ni per les famílies. El buit comunicatiu de l'adolescent està per tan, compensat amb els mitjans de comunicació digitals i no digitals, les xarxes socials i els serveis de xarxes socials, la pornografia i altres grups d'iguals els quals brindaran informació. Per tan, la informació d'aquests mitjans va omplint els buits sense el paper d'una intervenció o moderació que hauria de ser exercit per una persona adulta per a prevenir o curar accions agressives i ofensives. El punt més alarmant, és que una sola conducta agressiva té tendència a reproduir-se i contagiar-se a altres adolescents a través de la comunicació de grups d'iguals.

II. Justificació

El projecte vol analitzar els factors que reproduïxen i generen un major augment de relacions sexuals i afectives agressives en els adolescents. D'altre banda, també es pretén estudiar aquells factors que promouien i ajudarien a fer l'educació sexual i afectiva més complexa per a prevenir comportaments o rols socials en adolescents agressius. En definitiva, es volen identificar unes pautes que puguin ser útils per a qualsevol institució d'educació secundària que vulgui millorar o tenir en compte aspectes per a fer la seva educació sexual i afectiva més enriquidora.

El buit d'informació i formació en l'educació sexual i afectiva, és des d'un punt de vista sociopedagògic alarmant en un període d'alta influència pels agents externs. Prevenir durant l'estabilització i desenvolupament de la personalitat és una eina necessària per a transformar les futures generacions i guarir amb educació de futurs comportaments agressius en les relacions afectives d'adolescents (Flecha, 2007). Cal tenir present, que aquestes relacions afectives tindran un alt percentatge que es reproduïxen en un futur¹, és per aquest motiu que és necessari que l'educació hi jugui un paper essencial per a dirigir i intervenir per a relacions més sanes i netes d'agressivitat.

¹ Segons Becket (1999), el 50% dels abusadors adults van dur a terme les seves primeres conductes quan tenien menys de 16 anys d'edat.

Per a poder connectar estudis científics fets prèviament en relació a l'àrea i la realitat en les aules educatives, es realitzaran dos estudis de cas en dos instituts d'educació secundària de caire públic. Aquests dos centres són l'IES Narcís Oller i l'IES Jaume Huguet situats en la Comarca de l'Alt Camp, Valls. Els dos són públics. L'IES Narcís Oller té més línies d'estudis de batxillerat i està clarament més enfocat a l'accés a la universitat, mentre que l'IES Jaume Huguet, té més línies de cicles formatius i pel tant està més enfocat a la formació professional reglada.

2. ESTAT DE LA QUESTIO

El context tal i com s'indica anteriorment es basarà en el segon cicle de l'Educació Secundària Obligatòria, ESO. Després de diversos petits projectes d'investigació i contacte amb professorat d'institut, es decideix centrar el tema en profunditat sobre les relacions afectives i sexuals en els adolescents. Les primeres impressions del context, després de parlar amb el director de l'Escola Súnion² (escola concertada), és que els adolescents van perduts i tracten d'imitar allò que veuen en els mitjans de comunicació per a saber com comportar-se per primera vegada quan estan amb amics o els agrada algú d'acord amb el rol de gènere que li brinda la societat en una relació sexual i afectiva. La falta de comunicació amb famílies i entitats educatives en relació a la sexualitat (partim en aquest treball que és insuficient); faran que els adolescents compensin aquest buit d'informació amb la idealització de les relacions que veuen en la pornografia i les pel·lícules. Una de les preocupacions més grans del professorat és les relacions agressives i dominants de la dona que presenta la pornografia i reproduïda per als joves. D'altra banda, cal analitzar també aquestes relacions en els adolescents, doncs es caracteritzen per a un suport i búsqueda de personalitat, un tipus d'evolució comuna en el qual hi ha una forta influència mútua (Lutte, 1987). Per tan, no és una relació de compromís, sinó més d'experimentació per a reproduir futures relacions afectives. Quan hi ha indicis d'agressivitat fruit de la reproducció dels rols pornogràfics des de tan joves, hi haurà un alt índex de probabilitat de que aquests factors es reproduueixin en un futur. D'altra banda, les diferents condicions psicològiques de canvis en el període adolescent propensia que siguin altament influenciables. Així doncs, els adolescents tindrien un efecte característic, la seva búsqueda de personalitat, el qual els fa més sensibles a qualsevol informació externa, sobretot per part de grups d'iguals que és d'on rebren un alt percentatge d'influència (Elzo, 2000). D'altra banda, aquestes influències transmeten més es rapidament en grups d'iguals; així doncs, les circumstàncies socials combinades amb les condicions psicològiques dels adolescents en les comunitats específiques (en el nostre cas comunitats d'aprenentatges, IES) donen lloc a evidents comportaments disruptius en les relacions socials i afectives tal i com conductes d'agressivitat, silenciament, apartheid, explotació i altres formes de violència (Andrade, 2012).

² En el Centre Súnion vaig realitzar-hi practiques de Pedagogia durant el curs 2013 – 2014; per aquest motiu, és un centre que conec de primera mà i que en vaig poder extreure informació de problemes i preocupacions per part del professorat.

3. PREGUNTES D'INVESTIGACIO

- Quin és el context actual de l'educació sexual i afectiva en els centres d'educació secundària obligatòria?
- Quins són els efectes dels mitjans de comunicació en el desenvolupament de conductes dels joves?
- Quin és l'impacte de les primeres relacions sexuals afectives en l'orientació de gènere i sexual en els instituts i com afecta en les futures relacions?

4. OBJECTIUS

Objectiu General

- Conèixer amb profunditat com es tracta l'Educació Afectiva i Sexual en el currículum escolar d'Educació Secundària Obligatòria.

Objectius Específics

- Analitzar com es cobreix les relacions afectives des de l'Educació Sexual i Afectiva en els centres d'Educació Secundària.
- Analitzar quin és l'impacte de l'Educació Sexual i Afectiva en els joves de 14 a 16 anys d'edat.
- Establir pautes o indicacions d'èxit en un context específic.

5. MARC TEÒRIC

5.1. La noció de l'adolescència

Per a poder entendre bé quins són aquests nous comportaments dins del període adolescent, cal explicar primer quins són els canvis psíquics i socials, i sobre la noció de l'adolescència. Així doncs, una definició més general i la més acceptada popularment, és que és una fase de canvis que afecten tots els aspectes fonamentals d'una persona – i tan importants són que alguns autors parlen de segon naixement: “L'adolescència es caracteritza per ser un moment vital en el qual se succeeixen un gran nombre de canvis que afecten tots els aspectes fonamentals d'una persona. Les transformacions tenen tanta importància que alguns autors parlen d'aquest període com d'un segon naixement. De fet, al llarg d'aquests anys, es modifica la nostra estructura corporal, els nostres pensaments, la nostra identitat i les relacions que mantenim amb la família i la societat. L'adolescent constitueix així una etapa de canvis que, com a nota diferencial respecte d'altres estadis, presenta el fet de conduir-nos a la maduresa. Amparo Moreno ho descriu així en el seu llibre sobre l'adolescència.” (Moreno 2006: 10). D'altra banda, es modifica l'estructura corporal, els pensaments i d'identitat; així com les relacions amb la família i societat. Els canvis físics aniran molt íntimament relacionats amb els canvis psicològics; també, segons les característiques en cada etapa, podem dividir-los en els següents períodes: adolescència primerenca, dels 11 als 14 anys; adolescència intermedia, dels 15 als 18 anys i l'adolescència tardana seria a partir dels 18 anys. Degut a la naturalesa de l'estudi, el projecte es focalitzarà en la segona etapa car és quan sorgeixen les primeres relacions afectives entre els adolescents.

Un aspecte molt relacionat amb les relacions afectives, és el desenvolupament de la personalitat que hi comporta. Així doncs, els adolescents es troben en un període de maduresa psicològica i social, es preparen pel món adult, aprenent rols, conductes, etc. Per aquest motiu, serà molt important les persones amb qui els adolescents hi estableixin vincles doncs seran amb qui s'acompanyaran en la búsqueda d'aquesta identitat i la cohesió social en el món dels adults. D'altra banda, els factors externs com ara la família, escola i l'estructura social en la que creixen, també hi té un punt molt important d'influència. Doncs el procés d'encaixar en el món dels adults va en estreta relació als significats i l'estructuració: del que és bo i dolent, l'èxit i no èxit, etc.

L'impacte de les estructures socials en el desenvolupament de les persones en etapes adolescents, ha estat un àmbit interdisciplinari on diferents branques de coneixements han aportat informació rellevant que ajuda a entendre tota la xarxa de què és ser adolescent. Així doncs, en el projecte s'ha utilitzat, a més de la sociologia, altres ciències com la psicologia o l'antropologia per a entendre els canvis físics i socials que ens poden ajudar a entendre millor què origina les relacions afectives i quins efectes tenen, així com diferents causes que ens ajudin a entendre la seva diversitat de comportaments i possibilitats de conducta social en relació a altres individus.

Margaret Mead, en els seu estudi sobre l'adolescència i el sexe, escrivia; "Les conductes adolescents adopten significats particulars en relació estreta amb les pautes culturals de la societat en la qual viuen els adolescents" M. Mead "Adolescencia i sexo en Samoa" (1928). Des de l'antropologia, s'analitza l'adolescència i se'n determina que aquelles normes i estructures socials pactades de manera generalitzada per a una societat, afectaran en la manera en que les persones, en aquest cas els adolescents, doten de significat a tot allò que els envolta. Així doncs, l'experiència de ser adolescent variarà depenent del context car en cada situació l'adolescent que es prepara per al món adult i n'aprèn llurs normes, tindrà diferents pautes culturals que guiaràn aquest procés d'inclusió social i desenvolupament de la personalitat i relacions.

Un altre aspecte que s'ha tingut en compte des de l'antropologia, és que l'adolescència, a més de ser una preparació per a la vida adulta, és que és un període o categoria més social que natural. R. Benedict, antropòloga, relaciona la dificultat per part de les persones d'afrontar aquesta etapa depenent del grau de discontinuïtat que es trobi entre la infantesa i l'adultesa. Per a mesurar aquest fet, l'autora proposa tres dimensions per a graduar aquesta discontinuïtat: responsabilitat vs no responsabilitat; dominància vs sumissió; activitat vs no activitat. Aquestes dimensions es refereixen al xoc que sofreix un individu al passar de ser un nen a un adult, doncs necessita un aprenentatge, equivocar-se i experimentar per a saber què i com es comporta un adult amb responsabilitats. Cal per tan, que les dues dimensions es vagin canviant de manera comprensiva i gradual; i és en aquest canvi que l'adolescència s'hi definiria com el procés de fer el canvi. D'altra banda, per a Levi i Schmitt, el fet que l'adolescència sigui un fet més social que natural, ha fet que la seva extensió temporal vari molt de cultura i societat. És per tan, un producte generat socialment que en cap lloc ni període històric no es pot definir a partir de criteris purament biològics, psicològics o jurídics (Levi i Schmitt, 1995). D'altra banda, per a altres autors que corroboren la importància del context social en el desenvolupament de la personalitat dels adolescents; afirmava també que hi ha un ingredient de pèrdua de papers socials, és a dir, de confondre com comportar-se en relació als valors, actituds i en relació a la definició a si mateix.

Autors clàssics com Rousseau, en l'anàlisi d'aquest canvi de dimensions i xoc social, afirmava: "Lo mismo que el bramido del mar precede de lejos a la tempestad, esta tormentosa revolución se anuncia mediante el murmullo de las pasiones que nacen: una sorda fermentación advierte de la proximidad del peligro. Un cambio en el humor, arrebatos frecuentes, una continua agitación de espíritu, hacen al niño casi indisciplinable. Se vuelve sordo a la voz que lo hacía dócil: és un león enfurecido, desconoce a su guía, ya no quiere ser gobernado" J.J. Rousseau (1762, p. 312). En aquesta cita de l'autor s'hi reflecteix molt bé les sensacions dels adolescents; canvi tempestuós, domini de passions, inestabilitat emocional, indisciplina i rebel·lió. Altres autors com Stanley, definien en el seu llibre en que tractava el període: *Storm and Stress* (G. Stanley Hall, 1904) - tempesta i tensió; aquestes són idees fonamentals per a descriure l'adolescència.

Dins d'una definició més psicològica, trobem la corrent de la psicoanàlisi. Freud, un dels fundadors de la psicoanàlisi, definia l'adolescència com a l'etapa genital³. L'etapa genital es caracteritza pels canvis fisiològics que sofreixen i a la mà d'aquests, venen els impulsos sexuals i primàcia d'erotisme genital. D'altra banda, es reviu els conflictes edípics infantils i la necessitat de relacionar-ho de manera independent, sense l'ajuda dels adults. De fet rebutjen l'ajuda dels adults convençuts que no els podran ajudar. Freud afirmava el '58: "l'adolescència constitueix per definició una interrupció del creixement plàcid que recorda aparentment diversos problemes emocionals i trastorns estructurals...Ser normal durant l'adolescència és per si mateix anormal" A.Freud (1958 ppt 257 - 267).

5.2. Segona Socialització i agents més influents en l'adolescència

El context en l'adolescència: macrosistema i microsistema.

Per a analitzar la segona socialització i els agents més influents en aquesta etapa, primerament cal classificar-los entre macrosistema i microsistema. El macrosistema integra els conjunts de valors i normes culturals de la societat i hi té un gran poder d'influència en com les persones es desenvolupen en l'adolescència, s'identifiquen, etc (Bronfenbrenner, 1995). Per exemple, l'atractiu físic i els estereotips de gènere són normes construïdes de forma social i tenen un pes clau en el desenvolupament de l'autoconcepte.

D'altra banda, el microsistema és un context molt més proper com els grups d'amics, professors, família, etc. Javier Elzo, investiga en el seu llibre "El silencio de los adolescentes" com el desenvolupament de la personalitat es veu fortament influenciada per aquests agents externs pròpis del microsistema. Així doncs, en el seu estudi ell preguntava en una mostra d'adolescents quins són els grups que més els havien influenciat. El grup amb més respostes fou la família amb un 54% i seguidament, els amics amb un 47%. D'altra banda, els mitjans de comunicació influencien amb un 34%, els llibres amb un 20% i finalment, els centres d'ensenyament amb un 19%.

Ara bé, el que s'ha analitzat en menor mesura, són els grups d'iguals o cercles d'amics dels joves – i que tenen un alt grau d'influència. Altres autor afirmaven ja en el 2007 la importància de focalitzar l'anàlisi del desenvolupament de la conducta dels adolescents en els seus amics: "El grupo confiere al adolescente un marco revelador de nuevas fórmulas, donde canalizar y compartir los conflictos con su cuerpo, con su familia, con su miedo a lo desconocido, tanto de sí mismo como del futuro. El adolescente se mueve y actúa en esos grupos ensayando su autonomía, su independencia. Les reconoce aliviadamente como lugar en el que situar lo que ya no cabe en la relación niño-padres, porque ahí ya no puede expresar todo lo que le ocurre, con la fuerza con la que emerge para él" (López i Castro, 2007: 94).

³ Per a Freud, hi ha diverses etapes on l'individu té fantasies en diferents parts del cos o persones properes i que aquests seran en centre d'estudi per a la psicologia.

Pel que fa als mitjans de comunicació, que ocupa el tercer lloc per als adolescents com a factor d'influència, gràcies a les noves tecnologies digitals i de la informació, aquests van agafant cada cop més força en el paper de la configuració de l'opinió pública, sempre controlada per una èlit o poder: "Los medios tienen mucha importancia en la socialización de normas, valores y expectativas de conducta; en las opiniones políticas (partidistas, de líderes), ideológicas, religiosas y sobre la moralidad pública; en los gustos culturales; en las actitudes vinculadas a esas opiniones: de tolerancia ante lo extranjero, de diálogo o debate y el marco de uno y otro. Las ciencias sociales muestran que las variedades psicológicas individuales no son nunca la única base de las opiniones y las conductas de los individuos, quienes dependen de las normas sociales, los sistemas de roles, los controles sociales y las jerarquías de posición social, es decir, de la validación consensual que el grupo de referencia ejerce sobre esas normas, actitudes y opiniones. Las comunicaciones de masas proveen a los individuos y a los grupos de auténticas construcciones sociales de la realidad que sirven para reforzar ese consenso o persuadir de otro en el caso de que no hubiera aún una intitucionalización del mismo. Los mensajes mediáticos contribuyen a la integración social mediante la interacción del sujeto con el mundo exterior y la asunción de su rol en la comunidad de pertenencia". (Sánchez Noriega, 1997; Pàg. 149).

Així doncs, després de la família podem analitzar que grups d'amics i mitjans de comunicació hi juguen un paper molt important: el què veuen i amb qui passen el temps poden definir el desenvolupament de la personalitat. D'altre banda, els mitjans de comunicació hi tindren a més un fort exemple com a model social de definir què és una relació? Com em comporto, quin és el meu rol com a home/dona? I altres preguntes. Altres autors com Arnet, afirmen que els mitjans de comunicació són avui en dia un mètode per a adolescents per a buscar la pròpia via de desenvolupament social: "Adelescents uses of media fer self-socialization" (ARNETT, J. J, 1995).

5.3. Sexualitat i la identitat de gènere en l'adolescència

Primerament interessa en aquest apartat fer una diferenciació conceptual entre rol de gènere i sexualitat. La sexualitat són les diferències biològiques entre homes i dones, en canvi, els rols sexuals tenen una vessant més social, són els comportaments dels individus que associem a masculí i femení.

Els rols de gènere canvien segons la cultura i la societat; els prejudicis, etc. Per tant, quan es diu, per exemple, que un home ha de ser fort; no és un fet que aborda la sexualitat, sinó que seria un prejudici que es refereix a comportament de rol de gènere. Per tan, els rols de gènere s'aprenen a través de la socialització i es poden millorar o canviar. Serà en les diferents etapes de la socialització on els individus aniran desenvolupant aquests rols i comportaments. En la segona socialització i l'adolescència, l'individu es caracteritza per a una búsqueda de la personalitat i de com s'ha de comportar. Seran els grups d'iguals, família, mitjans de

comunicació i informació de la societat en general que li anirà donant informació de com ha de comportar-se i relacionar-se d'acord a la seva identificació de gènere. Es recalca que és en les comunitats d'aprenentatge on es produeix aquesta socialització i que per a tant hi juga un paper molt important en la prevenció d'actituds no desitjades o discriminatòries envers el gènere i violència. Seran les primeres relacions afectives, relacions sexuals i les experiències que n'extreguin, les que els ajudaran o marcaran per anar definint la seva sexualitat i rol de gènere. En aquest sentit, l'educació i el professorat hi té un paper molt important en a la prevenció.

5.4. Les relacions afectives i sexuals en els 14 - 16 anys d'edat

Les conductes dels joves adolescents dels 14 als 16 anys d'edat van dirigides i associades a satisfer els seus desitjos d'experimentar amb els seus impulsos eròtics, de romanticisme i de sensacions d'enamorament. És comú també l'aparició de la imaginació romàntica i de fantasies sentimentals.

L'enamorament i l'amor compleixen en l'adolescència funcions positives, d'una manera comparable a les que compleixen l'amistat. Aquestes ajuden als adolescents a dur a terme les funcions següents: desenvolupar la personalitat; definir-se millor i acceptar el cos i la identitat sexual; arribar a ser autònoms respecte a les afeccions infantils; conjuguar la tendresa i la sensualitat (Lutte, 1987, p.256). D'altra banda, en les primeres relacions hi podem trobar elements d'ansietat, insatisfaccio, desilusio o sofriment i sobint components de risc. Així doncs, a diferència de les relacions afectives dels adults que tenen components de lligament i responsabilitat comuna per a construir un futur de manera conjunta; la dels adolescents hi té un altre paper, molt important en la seva edat i per al desenvolupament, que acompanya als canvis profunds que sofreixen i s'hi troben areòles de romanticisme i exaltació, afanys de llibertat – deslligar-se dels pares; i sobretot, una notable dosi de risc per a experimentar i trobar-se a sí mateixos.

5.5. Educació sexual i afectiva

Per a la OMS, l'educació sexual és l'adquisició d'habilitats sobre temes de sexualitat i relacions humanes que evita futurs problemes de salut i activa i motiva actituds més responsables i saludables envers les relacions.

Per a la majoria d'autors crítics com Epstein i Johnosn (1998), cal mirar l'educació sexual i afectiva des d'una mirada crítica doncs aquesta té un poder no només de prevenció sinó de transformació de la dona i el seu rol. La dona té un rol definit previament al seu

desenvolupament de personalitat, creat de manera social i cultural el qual influenciarà en que les dones es comportin d'una manera o de la'lete. És l'educació sexual que permet que grups altament influenciats, com també els grups d'amics, que es redirigeixi comportaments agressius que puguin sortir en diferents mitjans de comunicació que siguin ofensius per a dones i poc saludables per a joves i adolescents.

5.6. L'Educació Sexual – continguts

Després d'un anàlisi exhaustiu de diferents recursos i projectes d'Educació Sexual, es defineixen els punts:

1. *La sexualitat en la cultura i l'història:* Som éssers culturals per excel·lència, la cultura és allò que ens defineix com a societat, i per tant, la cultura sexual de la nostra societat, tant històrica com actual és la base per conèixer les relacions que tenim avui dia. La cultura varia geogràficament, i també ho fa la cultura sexual. Els alumnes han de conèixer aquesta diversitat que presenta el nostre món, tant de manera individual com grupalment.
2. *El canvi de la pubertat i la personalitat adolescent:* El canvi fisiològic que pateixen els nois i les noies als 14-15 anys és quelcom que ja coneixen de manera teòrica per que ho han estudiant prèviament a l'educació primària. Però, d'altra banda, arribat el moment del canvi, cal tornar a refrescar aquestes qüestions. Ja que solen guanyar interès per part dels estudiants i constitueix una bona base per tractar en un futur altres qüestions de l'educació afectiva i sexuals. No hem d'oblidar els canvis psicològics que pateix l'adolescent. Aquest nois i noies es debaten entre el desig de la vida adulta i l'anyorança de la infantesa. Estan patint canvis hormonals que afecten als estats d'ànims. Són qüestions importants a tractar per ajudar-los a que ells i elles mateixos/es es coneguin millor.
3. *Les relacions sexuals i la reproducció:* el cicle menstrual, l'embaràs, la prevenció, els anticonceptius, la interrupció voluntària de l'embaràs, la reproducció assistida, i qüestions científiques, legals i ètiques. Són les qüestions a tractar entrat el segon cicle de la ESO.
4. *Malalties de transmissió sexual:* Fer referència a les principals ETS (Gonorrea, Pediculosis púbica, Sífilis, Herpes genital, Hepatitis B, SIDA), les seves causes, com és contagien, i quins remeis i tractaments tenen, així com emfatitzar en la seva prevenció.
5. *La psicoafectivitat i la autoestima:* el canvi en les relacions, ara de manera horitzontal, entre iguals, l'enamorament, el companyerisme, l'amistat. Existeixen infinitat de

maneres de treballar aquest apartat, des de l'art i la literatura, fins a materials audiovisuals més propers a ells i elles.

6. *La lluita per la igualtat i la tolerància. Feminisme i moviment homosexual:* Hi ha diferents maneres de ser home o ser dona dins les diferents cultures. S'ha d'aconseguir aquesta reflexió sobre la condició de ser home o dona amb els diferents rols que adopta cada un. Així com també donar-los a conèixer les diferents lluites per la igualtat de les dones, i del/les homosexuals al llarg de la nostra història. S'ha de promoure la tolerància i el respecte davant la igualtat de tots.
7. *La cultura del plaer:* La sexualitat com una búsqueda de plaer. Les diferents visions al respecte. El protagonisme de la religió en aquest aspecte de la sexualitat, etc.
8. *La identitat sexual i les opcions:* Sobretot des de la pubertat es van definint una serie de característiques, i aquestes van sent descobertes pels/per les joves. Un d'aquests aspectes és la identitat sexual, les preferències sexuals de cada un, els sentiments, les actituds davant del sexe. S'ha de fer un treball educatiu que ajudi al descobriment d'aquestes característiques individuals.

5.7. Anàlisi del decret educatiu envers l'educació sexual i afectiva

Exploració sobre el decret de l'educació secundària obligatòria. Arribats a l'article 3 del decret, on s'enumeren els objectius de l'educació secundària, s'observa que hi ha tres d'ells que parlen sobre la igualtat de gènere, el respecte mutu entre homes i dones, i el rebutj cap a comportaments sexistes. És a dir, que un objectiu que s'ha d'assolir durant l'educació secundària és valorar i respectar les persones d'ambdós sexes. I el tercer dels objectius que es refereixen al tema a tractar es refereix a la coneixença dels nois i noies de la dimensió humana de la sexualitat en tota la seva diversitat. Més endavant, a l'article 8 del Decret, estan enumerades totes les matèries a cursar durant l'educació secundària obligatòria. L'educació afectiva i sexual no s'inclou com a assignatura. No és fins al segon annex del Decret que no es torna a citar l'educació sexual. En aquest cop, dins de l'apartat de Biologia i Geologia com a objectius i currículum de l'assignatura, l'aprenentatge de la reproducció humana i els òrgans sexuals femenins i masculins. Així com també el reconeixement dels mètodes anticonceptius i tècniques de reproducció assistida. I la prevenció davant malalties de transmissió sexual. Aquests són els punts que el decret mana que s'han d'avaluar d'aquesta assignatura. S'arriba a l'educació per la ciutadania i els drets humans, assignatura que es cursa a tercer de la ESO i que té el següent objectiu referent al nostre tema a tractar:

- *Valoració de la diversitat de les relacions afectives i sexuals des del respecte, la confiança, la igualtat i la capacitat de decisió, rebutjant els prejudicis i estereotips i les*

relacions basades en el domini de l'altre. (Annex 2. Apartat: Educació per la ciutadania i els drets humans. Decret 143/2007)

I, per acabar, a l'últim curs de la ESO, a l'assignatura que té per nom Educació eticocívica, també fa referència a l'educació afectiva i sexual en el seu últim objectiu, de la següent manera:

- *Reflexió i debat sobre els dilemes morals aplicats a conductes de risc que afecten la salut o la integritat personal i la dels altres, especialment en relació amb la sexualitat i les conductes addictives i compulsives.* (Annex 2, Apartat: Educació eticocívica. Decret 143/2007).

Com a conclusió de l'exhaustiu anàlisi del Decret 143/2007 sobre l'educació secundària obligatòria es pot afirmar que l'educació sexual i afectiva no és considerada una assignatura transversal durant un curs, un cicle o al llarg de tota la ESO. Més bé al contrari, està dividida en diversos apartats i que per tant, esquitxa varies assignatures com són Biologia, Educació per la ciutadania i l'Educació eticocívica. Per sorpresa, no es fa referència dins l'apartat d'acció tutorial dels instituts

Tot i aquesta mancança de la normativa referent a l'educació afectiva i sexual als instituts, es troba a canvi un apartat que convida als instituts a implantar el currículum de amb certa llibertat. És a dir, que un institut pot dur a terme aquest apartat educatiu dins l'assignatura anomenada Tutoria, i per tant donar-li un sentit més ampli i a l'hora concretar en aspectes claus de la sexualitat en els joves, així com guiar-los en els seus canvis hormonals, físics i psicològics de manera més tutoritzada.

5.8. Les relacions agressives en els adolescents i la seva prevenció

La prevenció és una de les armes més potents per a radicar la violència de gènere en qualsevol àmbit. s'ha de tenir en compte que quan es parla de violència de gènere, no és tan sols la violència física sinó que també englobaria aspectes com comentaris ofensius contra la dona, discriminació negativa, exclusió, maltractament psicològic i qualsevol acció semblant ja sigui interpersonal, personal o dintre del centre que alteri als drets mínims de la dona (valors mínims que són universals).

Flecha (2007) ens parla de les mesures preventives per tal de lluitar contra la violència de gènere i la importància de l'Educació Sexual en les primeres relacions en adolescents car la reinserció es dóna en tots els àmbits molt sovint quan hi ha hagut casos de violència en un individu durant l'època d'estudis secundaris. Un dels problemes identificats en la violència de

gènere, per tan es que tot i que a Espanya s'han fet molts estudis sobre aquest àmbit, no se n'ha reduït el nombre de casos. Per a lluitar contra la violència de gènere s'ha focalitzat en els darrers anys des de l'àmbit sanitari i el departament de protecció a la dona. Això significa que es lluita des de la cura un cop les víctimes ja són agredides i no des de la prevenció. No ens soluciona, per tan el problema ni el redueix el fet de realitzar cura. La mesura més efectiva, és prevenir en contextos preuniversitaris i lluitar per a una Educació Sexual de pes i importància per ajudar i orientar en la etapa de desenvolupament del rol de gènere com es comentava anteriorment. És per aquest motiu que, no només hem de tenir en compte la recerca i investigació per a entendre la violència de gènere sinó que és un punt molt important és la socialització preventiva en comunitats d'aprenentatge; educació sexual en escoles i instituts. Per aquest motiu, són les comunitats d'aprenentatge un focus de treball preventiu car és on s'hi desenvolupen les personalitats i les primeres relacions afectives (Gómez, 2004). Aquest context és important car els individus hi desenvolupen el procés de socialització (socialització moral) i que per tant, és el millor moment per a desenvolupar-hi prevenció de la violència de gènere. En les comunitats d'aprenentatge hi desenvolupen els estudiants les primeres relacions afectives que tindran un important efecte en el desenvolupament de la personalitat i que configurarà en les futures relacions. Donada la importància de prevenir la violència de gènere durant la socialització, s'han fet molts estudis de com i quines vies s'han de desenvolupar les prevencions en aquestes comunitats d'aprenentatge a la vegada que inclou totes les veus de les dones (feminisme dialògic) i apostar fort per a un nou model de masculinitat que vetlla per respecte i igualtat de gènere; tot englobat, en el que anomenem Educació Sexual.

Anteriorment a l'estudi de Flecha (2007), s'han fet altres investigacions demostrant que la socialització preventiva dóna els millors resultats en la eradicació de la violència de gènere, violacions i assetjament sexual (Elboj, 2006 – 2008). Per aquest autor, és en les comunitats de aprenentatge i durant el desenvolupament de les personalitats dels estudiants en que s'ha de treballar la educació en valors. L'acompanyament del jove en el judici crític i autònom del acceptable i inacceptable; de la no tolerància de la violència de gènere; fa que els nivells de assetjament escolar disminueixin i que puguin emetre de manera crítica i més autònoma judicis de valor per a rebutjar (tan per part d'homes com dones) la violència de gènere i els seus símptomes. Una altra característica que ens brinden els estudis de Elboj, és que el paper socialitzador no es delimita només en les escoles. Les comunitats educatives integren tota la comunitat; el suport de famílies, grups d'iguals i la societat en una educació en valors es fonamental per a la coherència i èxit d'aquesta.

6. HIPÒTESIS

Hipòtesis general: L'etapa adolescent és el punt més fort de desenvolupament de la personalitat de l'individu amb canvis constants i ràpids. Motiu pel qual, és un moment vital d'interès per a prevenir conductes no desitjades mitjançant el desenvolupament i fomentant una bona planificació de l'educació sexual i afectiva.

Hipòtesis específiques:

- Durant l'adolescència hi apareixen canvis físics que afecten a la personalitat i al desenvolupament psicosocial i sobint van acompanyats d'un component de risc. Aquest component de risc incentiva les conductes agressives en les relacions afectives.
- Els mitjans de comunicació són el tercer factor amb més força en la influència del desenvolupament de la personalitat en adolescents. La pornografia i els vídeos sobre el romanticisme que contenen elements de relacions afectives agressives, tenen una influència directa en el desenvolupament de la personalitat doncs aquestes serveixen de model a imitar per a aprendre com comportar-se en parella i en relacions.
- L'aparició de conductes agressives en relacions sexuals i afectives en adolescents penetra en el desenvolupament de la personalitat i tendeix a reproduir-se en un futur.
- L'educació escolar, i específicament ESO, té un gran poder de reeducar i prevenir en les relacions afectives que tenen lloc en la segona socialització amb el fi de prevenir futures conductes no desitjades en adolescents.

7. METODOLOGIA

La metodologia del treball d'investigació és qualitativa i dins d'aquesta, s'hi inclou (les plantilles, guions i transcripcions es troben en annexes):

- Tècniques de recollida d'informació:

Grups de discussió

L'objectiu d'aquestes sessions és d'obtenir un punt de vista des de l'alumnat en relació a l'Educació Sexual i Afectiva impartida en els centres d'Educació Secundària Obligatòria i conèixer la seva opinió i experiència en les relacions afectives en adolescents.

Hi haurà dos grups que constaran de 5 participants cadascun i les sessions duraran 1 hora aproximadament. Cada grup serà provinent d'un centre diferent; els primers de l'IES Narcís Oller i el segon del IES Jaume Huguet, tots dos centres públics de la ciutat de Valls. El perfil seran estudiants del centre de 14 a 16 anys. Es portarà un guió per a fer el grup de discussió el qual no es podrà modificar car després ens servirà per a poder comparar i estudiar els diferents grups o debats que vagin sorgint en els diferents grups.

Aquestes preguntes seran una manera de guiar la discussió; és important que abans de començar s'estableixi un bon clima per a tal que els joves es sentin còmodes i sobretot, arrencar una bona atmosfera per a que parlin, comuniquin, etc. D'altre banda, tenir en compte que des del minut 1 l'entrevista conta, com es comporten, etc. Com que no es disposa d'enregistradora, el que es farà és anotar petites notes importants i al final de la discussió anotar quotes, impressions, resultats, etc. Just després d'acabar la discussió de grup.

Entrevistes

Les entrevistes es realitzaran amb la finalitat de conèixer de primera mà la opinió d'un directiu d'institut amb experiència en la planificació i currículum de l'educació sexual i afectiva en

l'adolescència. També interessa veure les inquietuds o observacions que ells puguin fer en aquesta entrevista car brindaran detalls importants per a connectar la teoria i les hipòtesis amb la realitat. Es realitzaran a dos professionals del món educatiu dels centres utilitzats per a l'estudi de camp anteriorment, IES Narcís Oller i IES Jaume Huguet; els quals són professors d'alumnes del segon cicle de l'ESO d'instituts públics de Valls que són tutors de grup i tinguin experiència amb el tema de les jornades d'Educació Sexual.

Tal com es comentava en les discussions de grup, en les entrevistes també és important estar obert a qualsevol informació relacionada amb l'estudi i donar espai per a la comunicació, diàleg i per a que la persona entrevistada es senti còmode per a que ens expliqui amb detall la informació que interessa per al treball de camp.

- Tècniques d'anàlisi de la informació:

Taula de conceptes

Després de veure el gran volum de conceptes i idees que surten en el treball de camp, es farà una taula de conceptes en que cada un se l'hi farà una definició teòrica i una en relació als resultats que s'han trobat d'aquest. D'aquesta manera serà molt més fàcil relacionar els resultats amb la teoria i a més classificar-los segons al seva naturalesa.

Anàlisi del contingut.

Després de fer una estructuració dels resultats segons els conceptes, caldrà un anàlisi pròpiament d'aquells resultats obtinguts a partir de les quatre fonts d'informació.

Per a la realització del treball de camp s'utilitzaran dos centres públics de l'àrea de l'alt Camp: l'IES Narcís Oller i l'IES Jaume Huguet; tots dos centres ubicats a la ciutat de Valls, Tarragona. Degut a la falta de temps dels centres a Barcelona que era on inicialment volia realitzar la recerca, finalment he decidit aplicar-ho en aquests centres per una qüestió de confiança, vaig treballar-hi en els dos com a educadora entre el 2009 i 2010.

D'altre banda, realitzar el treball de camp, a més de a dos centres, amb alumnes i professors, ens brinda dues perspectives de l'Educació sexual molt enriquidora i amb diferents punts de vista del que és i s'hi fa. Recollir informació d'aquests dos centres serà interessant car aquests tenen enfocaments diferents de l'educació: en el Narcís Oller es focalitza en que els estudiants vagin a la universitat i tenen més línies de batxillerats; mentres que en el Jaume Huguet tenen un major enfocament en cicles formatius.

1. RESULTATS

Després de les entrevistes als directors i les discussions de grup, s'ha pogut definir una idea més pròxima del que es treballa en els centres educatius sobre l'Educació Sexual i Afectiva i com s'organitza. D'altra banda, també es denota que sorgeixen idees o conceptes que no s'hi havien donat tanta importància en les hipòtesis o inclús nous aspectes que no s'havien inclòs. Per tal d'assegurar de tenir tots els factors clau dins l'anàlisi i poder treure'n resultats d'una manera més clara; s'ha realitzat una taula de conceptes obtinguts des dels grups de discussió i les entrevistes en els dos centres, els quals hi tenen un paper fonamental en l'estudi de l'educació sexual i afectiva.

8.1. Taula de conceptes:

concepte	Definició teòrica	Resultats de l'anàlisi en els centres
Relació afectiva	Ajuden a desenvolupar la personalitat, definir el propi cos i la identitat sexual dels adolescents. És un motor per arribar a ser autònoms respecte les afecions infantils (Lutte, 1987).	En els instituts d'educació secundària hi apareixen les primeres relacions afectives les quals tenen un paper important com a nucli de desenvolupament de la personalitat i preparació per al món adult. <i>"Cada cop tenen parelles més aviat"</i> – director IES Jaume Huguet. Info. extreta de l'entrevista al director. En les discussions de grup, en general, els alumnes afirmen que a partir del segon curs de la ESO ja tenen molts parella; mentres que el contingut de l'educació sexual i afectiva en relació a la sexualitat i primeres relacions (sense incloure l'afectivitat o l'amor), es dona a partir del 4t curs de la ESO en el cas del Jaume Huguet, i a 3r d'ESO en el Narcís Oller.
Orientació	Hi ha una forta influència del grup	L'institut ha de promoure la lliure orientació sexual.

sexual	majoritari en l'orientació sexual i identitat/rol de gènere, així com del context sociocultural. « <i>Les conductes adopten significats particulars en relació estreta amb les pautes culturals</i> » (Mead, 1928).	Les minories tenen més problemes (homosexualitat). “ <i>Prou problemes tindran pel fet d'escollir una orientació sexual que no és la majoritària, per tan l'escola ha d'assumir un paper per afavorir aquesta elecció tan personal</i> ” – director Narcís Oller, 2015. Info. extreta de l'entrevista al director.
L'Educació Sexual i Afectiva	No es defineix com a assignatura en el currículum educatiu. L'educació sexual i afectiva té el poder de prevenció i transformació de la dona i el seu rol (Epstein i Johnosn, 1998).	“ <i>És un tema bastant tabú i delicat; els pares no vindran a demanar informació o ajuda sobre els temes de sexualitat i relacions afectives</i> ” – director IES Narcís Oller, 2015. Info. extreta de l'entrevista al director. A més de complicat, també és un contingut recent, doncs no sempre s'ha contemplat l'educació sexual i afectiva com a contingut a ensenyar en els centres. L'educació sexual ha de ser un tema transversal en totes les assignatures i planificacions del centre. Una actitud en el dia a dia i reforçat en activitats específiques planificades per a dotar als adoelscents d'esperit crític i llibertat en les seves decisions en relació a la sexualitat, identitat i relacions afectives. “ <i>Ha de trobar-se en el currículum ocult en la totalitat del temps que un estudiant està al centre</i> ” – director Narcís Oller, 2015. Info. extreta de l'entrevista al director. D'altra banda, en l'educació sexual no es parla ni de parelles, ni d'amor ni afectivitat. Una alumna de la discussió de grup de l'IES Jaume Huguet comenta sobre els temes de parella: “ <i>això no ho parlem ni de conya!</i> ”.
Confiança	La confiança és un element imprescindible tan entre adolescents com amb la relació amb els adults propers d'aquests per a que creïn la seva identitat i reforçin l'autonomia.	Els tutors i professors són responsables directes de crear climes de confiança amb els seus alumnes i cedir espais privats – aules; on puguin preguntar de manera més personal dubtes en relació a l'educació sexual i afectiva. “ <i>Cal que els professors tractin als alumnes com a persones amb necessitats humanes i no només com estudiants amb necessitats acadèmiques</i> ” – director IES Jaume Huguet, 2015. Info. extreta de l'entrevista al director. D'entrada, a molt joves els costa obrir-se en temes de sexualitat i gènere; de fet una alumna comenta

		<p>que no pregunta en públic per a que no es riguin d'ella: <i>"Si home, que vols que es riguin de mi? Jo passo de fer el pena!"</i> – comenta una alumna del Narcís Oller en la discussió de grup quan se li pregunta si exposaria i discutiria a classe sobre dubtes de sexualitat. Per tan, els professors han de crear climes de confiança i vincles amb els alumnes per a superar aquestes vergonyes; doncs pels adolescents el què pensaran d'ells importa molt i complica parlar obertament aquests temes.</p>
Planificació	<p>Un dels principis bàsics pedagògics de la planificació és establir objectius i línies per a operativitzar-los o transformar-los en aprenentatges que es volen dur a terme. La planificació preveu problemes tan logístics com de recursos i de dificultats d'aprenentatge.</p> <p>En l'educació sexual i afectiva és imprescindible una major planificació de manera curricular per a transformar la realitat dels joves i preveure problemes d'influències de mitjans de comunicació i grups d'iguals.</p>	<p>És important la planificació d'activitats i posar tots els professors a la una sobre el codi moral del centre per no tolerar les relacions afectives abusives o agressives.</p> <p>El director del centre IES Narcís Oller comenta que és imprescindible que els professors vagin a la una, que hi hagi coherència en el que fan i la seva planificació educativa envers l'educació sexual i afectiva.</p>
Mitjans de comunicació	<p>Els mitjans de comunicació influeixen de manera directa en un 34% en el desenvolupament de la personalitat dels adolescents (Elzo, 2000).</p> <p>« Los mensajes mediáticos contribuyen a la integración social mediante la interacción del sujeto con el mundo exterior y la asunción de su rol en la comunidad de pertenencia » (Sánchez Noriega, 1997).</p>	<p>En aquestes hi ha una forta dominància del sexe masculí en el femení. Imitació del que veuen en els mitjans de comunicació.</p> <p><i>"Fa pensar que imiten models que apareixen als mitjans de comunicació, les pel·lícules, els videoclips de les cançons... El problema està en que els joves es pensen que sempre han de ser així les relacions de parella"</i> – director Narcís Oller, 2015. Info. extreta de l'entrevista al director.</p> <p><i>"L'informació de la que disposen, imatges i comportaments que poden veure a través de les xarxes és alarmant... Si no s'educa i ensenya uns valors i criteris poden veure's perduts o imitar comportaments perillosos o agressius"</i> – director Jaume Huguet, 2015. Info. extreta de l'entrevista al director.</p> <p>Un altre tema que preocupa als docents és l'alt contingut d'informació que troven els adolescents en</p>

		<p>les xarxes; “et posen a prova amb el coneixement que troven per les xarxes i ja saben més que tu” – director IES Jaume Huguet, 2015. La facilitat per a accedir a la informació fa que el professorat hagi de donar eines i establir criteris per a navegar i cercar informació en relació a temes de sexualitat i gènere; doncs no tenir una opinió crítica pot ser molt perillosa. En les discussions de grup els alumnes emcoemntaven que per internet troven manuals i recomenacions de com comportar-se en parella i que s’ho miren i com no n’han parlat prèviament en les aules o amb adults, tenen un criteri crític pos definit.</p>
Grups d’iguals	<p>Els grups d’iguals i amics influeixen de manera directa en un 47% en el desenvolupament de la personalitat dels adoelscents (Elzo, 2000). A més, el grup d’iguals és un nucli de socialització i preparació per al món adult clau per a l’etapa adoelscent : « El adolescente se mueve y actúa en esos grupos ensayando su autonomia, su independencia » (López i Castro, 2007).</p>	<p>En els instituts s’estableixen relacions d’amics les quals poden tenir un fort pes tan acadèmic com personal. Són un nucli molt fort d’influència i els arroseguen tan en bones com dolentes actituds en front les relacions afectives com decisions com decisions acadèmiques que afecten en el seu futur.</p>
Rol de gènere	<p>El rol de gènere establert per a cada context sociocultural, estableix com els homes i les dones han de comportar-se d’acord per a identificar-se com a tal. Serà a través de la socialització que aquests rols s’aprendrà.</p>	<p>“Si veuen per internet i per la televisió que les dones “sexis” són les que riuen i són tontetes, elles voldrà ser així i es comportatan així en les primeres relacions afectives.” – director Jaume Huguet, 2015. Info. extreta de l’entrevista al director.</p>

8.2. Interpretació dels resultats

Després del treball de camp i de l'elaboració de la taula de conceptes, es pot identificar que l'educació sexual i afectiva és un contingut recent que es treballa en els centres i que encara falta desenvolupar-ne continguts per a incloure i fer-la més complexa. D'altra banda, és una temàtica que afecta molts temes personals i propers dels joves i que per a ells tenen molt pes i importància: com comportar-se en grup i en parella; desenvolupar la seva identitat i personalitat, etc. El que està clar és que és un tema crucial i necessari per a ells ; que si no troben la informació o diàleg amb els adults, decideixen buscar-la pel seu compte.

D'entrada, un punt molt important que s'ha extret dels resultats és que l'educació sexual i afectiva no inclou temes transversals en relació al desenvolupament de la personalitat com són les relacions afectives i l'amor. Tan les relacions de parella com l'amor tenen un component de construcció social i es veuen condicionades o influenciades pel context on es troben; per tan, si és una construcció social tenen poder de canvi i transformació social. D'altra banda, per a que l'educació sexual i afectiva tingui un component de prevenció en els joves, ha de planejar i contemplar factors com quan tenen les primeres relacions els joves ? Car s'ha pogut comprovar que els joves en les discussions de grup afirmaven que a partir del segon curs de la ESO ja tenien les primeres relacions de parella; en canvi, no és fins quasi al finalitzar la ESO que es treballen temes relacionats en aquest àmbit – que tal com s'indica anteriorment, aquests que es treballen són insuficients. Una de les conseqüències que ha portat aquesta insuficiència d'informació, és que els adolescents la busquin per internet. La nova era de la tecnologia i la informació (Castells, 2000) permet l'accés fàcilment de recursos i informació fàcilment a través de qualsevol ordinador domèstic. Per tan, l'ensenyament ja no es centra tan en el la quantitat a ensenyar sinó la qualitat i les eines de recerca. Si aquestes eines no s'ensenyen, els adolescents buscaran sense rumb per internet i es deixaran nutrir per informació aleatòria sense importància del criteri crític. Un altre punt que comentaven els joves és que per internet poden trobar manuals i xats per a conèixer gent i parlar de temes de sexualitat. És alarmant que el centre no contempli aquestes realitats en els joves per a ensenyar-los dins de l'educació

sexual un criteri i ensenyament bàsic per a que puguin moure's de manera lliure i crítica en aquests continguts i espais socials.

Un segon punt que no s'inclou en l'educació sexual i afectiva és l'orientació sexual. Tal com es comentava en el marc teòric i en la taula de conceptes, el context cultural té un fort pes en definir com les persones s'identifiquen en els seus rols de gènere i fins i tot en l'orientació sexual. Per aquest motiu, la cultura podria arribar a fer un rol de repressió i això pot ser molt frustrant per als joves si no formen part de grups majoritaris. De fet, tal com diu el director del Centre IES Narcís Oller, prou problemes tenen els joves com per que tinguin situacions conflictives per a escollir una orientació sexual que no és del grup majoritari. El centre ha d'afavorir aquesta elecció personal i també treballar-ho dins de les aules per a ampliar-ne el coneixement, lluitar contra prejudicis i tabús i facilitar les vies de desenvolupament del grup minoritari.

Centrant-nos en el comportament dels joves, s'ha pogut analitzar com els mitjans de comunicació van agafant cada cop més força sobretot i cristallitzat amb l'expansió del l'ús d'internet. En els xarxes de serveis socials, la majoria dels joves s'hi troben connectats, s'hi comparteix informació relativa a l'educació sexual i afectiva. Molts segueixen grups, recomanacions per internet sobretot per a compensar el buit d'informació que no reben en els centres. D'altre banda, hi ha un fet molt alarmant que s'ha comentat des de l'inici del treball: la pornografia i les pel·lícules o sèries amb components romàntics i rols agressius en les relacions. Aquest afecten deirectament i es mostren com a models per a imitar o seguir pels adoelscents. Tal com diu el driector del centre IES Narcís Oller, existeix el perill de que els joves es pensin que les relacions de parella sempre hagin de ser com ensenyen els mitjans; doncs és la realitat que ells veuen. La manera de combatre aquest fet, és exposar rols alternatius i parlar-ne a classe. Per exemple, hi ha molta investigació sobre noves masculinitats⁴ i comportaments alternatius dels homes i dones en relacions de parelles; però si no se'n parla en les aules aquest coneixement es queda en el buit i no té cap sentit per als joves. Cal treballar-ho i parlar-ne a classe. Un altre element en relació als rols de gènere i els mitjans de comunicació, és el rol de la dona i com aquests presenten una imatge de com comportar-se per a ser atractiva i sexy – què és sobint distorcionat i masculista. Pels directors, això també és preocupant, doncs tal com afirma el professor i director de l'IES Jaume Huguet, «si veuen per internet i televisió que les dones sexis són les més tontetes, les noies voldràn ser així per atraure nois».

En relació als grups d'iguals, tal com s'indagava en el principi sobre el seu pes d'influència en els joves, es pot observar que és entre els amics on principalment s'expliquen les coses doncs hi ha un component que s'ha recalcat anteriorment : la confiança. A més de la major comprensió i

⁴ Ramon Flecha, Lidia Puigvert i Oriol Ríos desenvolupen el concepte de Noves masculinitats. Per a fer-ho, elaboren una classificació segons el rol de l'home en que la Masculinitat Tradicional Dominant (MTD) i la Masculinitat Tradicional Oprimida (MTO) són rols que perpetuen la violència de gènere. En canvi, la tercera classificació de Nova Masculinitat Alternativa (NMA), és el rol en que permet prevenir la violència de gènere. El primer model MTD, es caracteritza per a una masculinitat hegemònica que conté factors de dominància i agressivitat; el segon model MTO representen els homes "bons" i que es culpen a ells mateixos per a no ser agressius i transformar-se en dolents per a aconseguir noies. Finalment, el darrer model, es defineix pels components d'igualtat i atracció.

creixement mutu, en les amistats hi ha un grau de confiança elevat que permet la discussió de temes relacionats amb la sexualitat i les relacions afectives. Així doncs, els joves rebutjen parlar amb els pares i comenten que ells no parlen d'aquests temes a casa. De fet, en termes de canvis psicològics, és una època de rebutjament de l'ajuda dels adults, pares i mares doncs estan convençuts que no els podran ajudar en els seus problemes. La única forma de solucionar aquest fet entre alumnes i professors (doncs són adults i una persona a posar a prova), és que el professorat dongui bones eines als estudiants per a que ells mateixos puguin aplicar. A més, cal que els docents creïn bons climes de confiança i intimitat per a establir vincles i poder així, parlar de temes que són importants per al desenvolupament de la identitat i relacions sexuals.

Finalment, un altre element clau per l'èxit de l'educació sexual i afectiva, es troba en la planificació. Pel director del centre IES Narcís Oller, aquest és un element clau per a que els professors vagin a la una i d'altre banda, assegura amb quins continguts s'han de treballar i també establir metes estratègiques per a aconseguir els propòsits educatius establerts en relació a l'educació sexual i afectiva i a la capacitat de criteris crítics per a moure's de manera autònoma i preparar-se pel món adult.

L'educació sexual i afectiva es realitza dos o tres vegades en tota l'estada en l'institut dels joves; en el cas de l'IES Narcís Oller tres cops i en el del centre IES Jaume Huguet, dos cops. Dependrà del centre si són els mateixos professors qui coordinen les activitats en relació a l'educació sexual o si ho realitza una entitat externa. Després del treball de camp, es pot veure que un element molt important com és la confiança, es troba amb més força quan els mateixos docents del centre realitzen les activitats ells mateixos i participen en les jornades d'educació sexual. La confiança és clau no només en les activitats que es fan dos o tres cops en tot l'institut, sinó en el dia a dia en les aules. Tal com diu el director, la confiança no pot sortir del no-res i per això el programa «Salut i Escola» en que venia una infermera externa a parlar de programes de sexualitat, no va funcionar. Clarament hi faltava l'element de confiança. Són els docents que es troben en el dia a dia en les aules qui té el poder d'establir vincles i cercles de confiança per a que els adolescents puguin establir relacions amb els adults per a que puguin ajudar-los en temes d'educació sexual i afectiva. Així doncs, tal com comenta el director del centre IES Jaume Huguet, els docents han de conscienciar-se que estan tractant amb humans que no només tenen necessitats acadèmiques sinó també humanes.

Per a concloure, el darrer element que es pot destacar en el procés de confiança alumnat – professor; és el disseny i organització de l'espai. En el centre IES Narcís Oller, es doten d'aules privades de consulta en que els joves poden anar-hi i parlar obertament de tot en qualsevol dia de la setmana; en canvi en el Jaume Huguet, es fa en sales de professors o en la classe de tutoria en equip; i això no propicia la confiança i el clima per a parlar de coses més personals i privades.

2. LINIES ESTRATÈGIQUES PER A LA TRANSFORMACIÓ

Un model d'èxit: línies estratègiques per a millorar l'Educació Sexual i Afectiva

A partir de l'anàlisi de la informació obtinguda en els centres, es vol captar les accions d'èxit que permeten una millora de l'Educació Sexual i Afectiva. A més a més de les línies d'èxit, cal també analitzar, com aquestes línies estratègiques de transformació es poden implementar en altres centres i en quina tipologia de centres es pot aplicar. No tots els centres són iguals ni tenen les mateixes condicions tan d'espai, com de professorat com d'alumnes. Per aquest motiu no es pot fer un projecte que es pugui implementar de manera generalitzada en tots els centres, sinó unes directius per a millorar la qualitat.

Per a poder definir l'estratègia; s'han realitzat tres subapartats en que cada un s'hi defineix les accions estratègiques i elements a tenir en compte per a la transformació del context de l'educació sexual i afectiva:

Factors claus i d'èxit en l'educació sexual i afectiva

- **Planificació:** Després del treball d'investigació, es va poder analitzar que un element clau per a l'èxit és la planificació de manera cohesionada de tots de com es duran a terme les activitats i parlar sobre el tema de manera clara amb el professorat abans de passar a la pràctica. Ajuda a anar a tots a la una i a treballar en la mateixa línia. Una bona planificació també ajuda a prevenir aspectes o problemes.
 - Acció per a la transformació: Dins del projecte educatiu de centre (PEC); cal incloure l'educació sexual i afectiva com a una matèria i competència. Cal plantejar objectius i activitats per a operativitzar-los per a tal de assegurar que els continguts de l'educació sexual i afectiva es donaran – fer programacions

d'activitats. També és important que s'hi afageixin tots els continguts, com per exemple l'orientació sexual i les relacions afectives i l'amor. Només amb una planificació detallada es podrà assegurar que es donen els continguts.

- **Objectiu comú:** Aquest és un dels punts més importants. Cal que tot el professorat del centre tingui clar quin és el seu objectiu comú, que sàpiguen com i per a que treballen. Un objectiu comú no només millora les relacions grupals sinó que també ajuda a millorar el rendiment de la feina. El grup és més fort que l'individu; per aquest motiu, units amb força (amb el mateix objectiu), fa que el professorat faci una feina coherent, amb sentit i organitzada.
 - Acció per a la transformació: Tal com es coemntava anteriorment; s'ha d'elaborar una planificació amb uns objectius a aconseguir. Aquests objectius cal que estiguin cohesionats pels diferents centres i dins de cada insitut de manera cohesionada entre les mateixes classes. Per a que els professors puguin anar tots a la una i tallar qualsevol símptome d'agressivitat, per exemple, cal que tots sàpiguen de manera clara com actuar i en que s'ha de lluitar per a que no es donguin en els centres.
- **Tractar als estudiants com a humans que tenen necessitats acadèmiques i personals:** Cal tractar als alumnes no només com persones que han d'aprendre sinó també com a individus amb necessitats humanes. Així doncs, necessiten més coses que no només les aules convencionals per a poder parlar de les seves coses més personals, més humanes. Per a un rendiment acadèmic també cal un bon estat de benestar personal. Considerant l'Educació Sexual i Afectiva un element clau per al desenvolupament de la persona, aquesta ha de trobar-se de manera oculta en totes les assignatures i de manera transversal, no només en unes activitats o en una hora de classe. Cal parlar-ne de manera íntima amb confiança i més humana per a millorar el benestar personal i rendiment acadèmic.
 - Acció per a la transformació: Una de les queixes que tenen els professors, és de la falta de temps. Per tan, l'opció més fàcil de fer cursos de formació, seria costosa i ocuparia massa temps dels docents. Per aquest motiu, es proposa fer un aprenentatge dialògic⁵ en que el professorat a través de discussions pautades i diàleg, estableixin un coneixement consturit de manera mútua per a recordar o reciclar els coneixements psicosocials que caracteritzen als adolescents. Cal que defineixin i tinguin clar quins són els canvis i necessitats que tenen els adoelscents per a poder actuar amb ells.
- **Disposar d'espais suficients per a crear climes de confiança:** Després de la realització del grup de discussió, es va poder veure que el fet de tenir un espai personal on poder parlar amb el tutor, té un pes molt important per a fomentar la confiança i l'humanitat de les relacions professor - alumne. La majoria de centres educatius a Catalunya i també l'analitzat IES Jaume Huguet, tenen sales de professors en compres de aules privades per a reunions personals i tutories. És important que les persones puguin tenir un espai de privacitat per a establir confiança amb els professors i que així, els puguin ajudar.

⁵ Aprenentatge dialògic blabla

- Acció per a la transformació: Coordinar l'espai del centre per a que tots els alumnes disposin de almenys un cop cada dos mesos una atenció personalitzada per part dels professors tutors que el coneixen. En les aules convencionals en grup un alumne no pot establir climes de confiança per a que el professor pugui ajudar-lo i orientar-lo. A més, si coneixen els casos particulars de cada alumne, serà molt més fàcil d'identificar què fa falta treballar en l'educació sexual i afectiva.
- **Tractar l'Educació Sexual i Afectiva de manera generalitzada en qualsevol àmbit i espai en el centre:** tal com s'ha comentat anteriorment, hi ha un aspecte social i humà important de l'Educació Sexual i Afectiva. Per aquest motiu, no és una assignatura que es pugui aïllar en una sola classe amb un contingut específic; sinó que en cada acció i paraula que tenen els adolescents estan fent Educació Sexual i Afectiva i els professors hi tenen un paper fonamental per a potenciar un creixement positiu envers aquest aspecte en tots els sentits.
 - Acció per a la transformació: L'educació sexual i afectiva no acaba en les aules, sinó que des del primer moment en que entren en les aules els alumnes i en el centre, es fa educació. Com es parla, com es comporten, tot és educació. Cal que els professors tinguin un contacte proper i constant amb els alumnes, de manera naturalitzada doncs si només es treballa dos cops en tot l'insitute els seus continguts, tindrà poc efecte.
- **El professorat cal que sigui una persona activa i dinàmica actualitzada del que passa en el món social.** La majoria d'adolescents tenen el seu primer contacte visual amb les relacions sexuals a través de la pornografia. Un professor ha de tenir una vista molt oberta per a poder ajudar i parlar de qualsevol aspecte que afecti en la societat del segle XXI. D'aquesta manera sabrà com tractar el problema i coneixerà la problemàtica, és a dir, sabent quins problemes socials estan en l'ordre del dia, podrà realitzar prevencions eficaces i accions amb resultats.
 - Acció per a la transformació: Igual que en el punt d'actualitzar sobre els coneixements psicosocials que afecten en els adolescents i fer-ho a través de l'aprenentatge dialògic; en aquest cas també es podria utilitzar la mateixa estratègia d'aprenentatge per a que el professorat de manera col·laborativa s'actualitzi del que passa en el món real així com coenixement de com moure's per diferents espais d'internet, conèixer les realitats dels adolescents, etc.

El paper del professorat:

Per a poder implementar aquests ítems cal que el centre disposi d'un professorat – “un professorat” escrit a propòsit per a definir-lo com a un grup i unitat; amb un alt nivell de comunicació entre ells i amb capacitats molt bones per a treballar en equip. És molt important que el professorat treballi tots a la una per a que les accions siguin coherents i fortes. També és important que el professorat vegi a l'alumnat com a humans amb necessitats personals i no

només acadèmiques. Sovint ens oblidem de les necessitats que tenen els adolescents a més a més de aprendre, i si aquestes no es tenen en compte, mai es podran assolir les acadèmiques amb èxit; doncs tal i com es comtava anteriorment, és un procés de canvis, d'aprenentatges, de crear una identitat, etc. Que el conduirà al món adult i com s'hi comportarà dependrà altament d'aquest període d'accés.

Finalment, pel que fa a les instal·lacions, cal que disposin d'espais privats i exclusius per a les tutories i amb els professors; que disposin d'un espai on puguin anar-hi a parlar de qualsevol tema personal, car al final, la vida personal afecta a l'acadèmica també. Destaquem l'elevat nombre de aules dedicades a les tutories i també els vitralls de les sales de reunions - despatxos i aules, car permeten una interconnexió amb tot el centre i les persones que en formen part.

3. CONCLUSIONS

El que es pot extreure a través de les entrevistes, les visites als centres i les discussions de grup, és que, tal i com s'indagava en la hipòtesi general, l'etapa adolescent és un període de canvis en la personalitat dels individus i és un focus d'atenció per a prevenir conductes no desitjades a través d'una bona planificació de l'educació seixal i afectiva. D'altra banda, recuperant les hipòtesis específiques, es pot confirmar que el component de risc no va tan acompanyat pels canvis psíquics en els adolescents, sinó més aviat degut a l'influència d'agents externs tals com mitjans de comunicació; per tan, la segona hipòtesi específica: «Els mitjans de comunicació són el tercer factor amb més força en la influència del desenvolupament de la personalitat en adolescents. La pornografia i els vídeos sobre el romanticisme que contenen elements de relacions afectives agressives, tenen una influència directa en el desenvolupament de la personalitat doncs aquestes serveixen de model a imitar per a aprendre com comportar-se en parella i en relacions», es pot confirmar després del treball de camp – tot i que s'ha pogut aprofunditzar poc per falta de temps en el rol de la pornografia com agent influent dins dels mitjans de comunicació. D'altra banda, es pot corroborar també que les relacions agressives tendeixen a produir-se en el futur amb un alt percentatge de probabilitat, i a més, s'expandeixen fàcilment entre grups d'iguals i amics durant l'etapa adolescent.

Finalment, en relació a la darrera hipòtesi específica, es pot veure que les directrius i vies d'acció educativa que es prenen en els centres d'Educació Secundària Obligatòria si tenen un pes en les relacions afectives i desenvolupament de personalitat d'adolescents. En el cas dels dos centres d'Educació Secundària Obligatòria, es pot veure una diferència en la confiança i

connexió alumne – professor pel fet d’oferir més espais i hores d’atenció personalitzada per establir vincles i orientar als estudiants⁶; així com establir objectius comuns i línies d’acció per a tots per a assegurar una atenció d’èxit als alumnes del centre.

Després d’una profunda recerca d’articles científics i del treball de camp, s’afirma que les relacions afectives es produeixen en l’adolescència i aquestes tenen molta influència en el desenvolupament de la personalitat. Un factor que hi té un pes importantíssim en els adolescents són els mitjans de comunicació. Aquests tenen un pes molt important per a explicar influències negatives en relacions afectives agressives; fins al punt en que el director del centre IES Narcís Oller explicava que per als adolescents, la primera vegada que experimenten el primer contacte amb el món de les relacions afectives sexuals és a través de la pornografia. Aquest àmbit del cinema conté un nombre elevat de conductes agressives i violentes i sobretot amb una connotació negativa i de dominació de l’home sobre la dona. Aquest tipus de mitjà influencia fortament l’augment i desenvolupament de conductes agressives al voltant les relacions afectives en els adolescents.

Un altre factor que surt amb molta força és l’orientació de gènere. En els instituts s’hi desenvolupen no només les primeres relacions afectives, sinó també l’orientació de gènere. Els adolescents comencen a escollir el seu camí per créixer personalment i descobrir la seva orientació sexual. Tal com ens comenta el director de l’IES Jaume Huguet, les orientacions sexuals homosexuals, per exemple, són una minoria i ja per aquest fet en sí és dur per ells, expressar la seva sexualitat de manera natural. Un efecte agregat és que en els instituts els adolescents es senten perdut i vulnerables, i per això hi ha una tendència a seguir a la majoria, i d’aquesta manera ser part d’un grup i sentir-se integrats. Per tan, formar part de la minoria en un institut és una lluita que molts nois i noies han de solventar. Per aquest motiu, per als centres, és un altre aspecte a tenir en compte. Pel que fa al grup d’estudiants de l’IES Jaume Huguet, comenten que en el seu curs, al seu grup-classe s’hi va donar un clima prou propici per a que els companys homosexuals tinguessin confiança per fer pública la seva orientació sexual, sense cap tipus de conflicte. La classe, comentava el director del centre, és una imatge de la realitat social; el fet que s’hi ajusti més o menys, depèn de lo inclusiva i comprensiva que sigui l’escola; car en altres centres poden tenir orientacions diverses però si la massa o la majoria els pressiona per a que es comportin d’una manera o s’expressin d’una única manera, mai tindrà aquesta diversitat real en les aules.

Pel que fa el concepte de la confiança, hem pogut veure que en el centre IES Narcís Oller és un element imprescindible i fonamental. Es reforça molt a través dels tutors i l’oferta de, a més de les tutories grupals, unes tutories individuals. Tan per part d’alumnes com pels professors, destaquen aquest espai individual que l’IES Jaume Huguet no disposa. En el Narcís Oller, cada professor és tutor en una classe i disposa d’un espai privat i personal per a treballar i atendre de manera individualitzada i voluntaria als alumnes i no en una sala col·lectiva (sala de professors) com passa en el Jaume Huguet. El grup de discussió amb els alumnes ens va ajudar

⁶ En el cas del centre IES Narcís Oller, que s’ha utilitzat com a centre per a dur-hi a terme part del treball de camp en el projecte, s’ofereixen més espais i hores per a establir vincles professor – alumne.

a corroborar aquest fet, doncs els del Narcís Oller descriuen el tutor com a una figura més paternal-amistosa capaç de crear vincles per explicar coses més personals, sempre des de la professionalitat del professor, i sense que surti res del centre. En canvi, en el centre Jaume Huguet, la figura del tutor es dóna els dimecres al migdia en grup i d'una manera més impersonal. Els alumnes no mostren un vincle tan proper amb el tutor com es dóna en el Narcís Oller.

Un altre element i que és el que té un pes molt important en la planificació de l'educació, és la importància d'anar tots a la una i que sigui clar i transparent quin és la direcció del centre. Cal que tots els professors tinguin un mateix objectiu i uns mateixos valors. D'aquesta manera, quan hi ha un mínim d'índex de violència o agressivitat en les relacions afectives, es talla automàticament i es tracta per corregir-ho. Per aquest motiu, els entrevistats admeten que creuen més eficaç l'Educació Sexual i Afectiva com una part transversal del currículum ocult de l'escola, que no pas una assignatura que es compta per hores a l'any. Que se'n parli de manera oberta, amb confiança i constantment que no pas una assignatura que es quedi en el marc d'una sola classe; car el paper de l'Educació Sexual i Afectiva és tan important en el desenvolupament de la personalitat i que afecta a qualsevol àmbit de l'educació.

Aquest resultat després del treball de camp resulta molt interessant doncs quan es va fer un primer anàlisi del decret educatiu i del currículum, es recalrava que no hi havia una assignatura o apartat concret i exclusiu per a l'Educació Sexual i de Gènere. Al parlar amb els professors, s'ha vist que és un tema transversal i que no es pot treballar de manera aïllada o només en una assignatura car és un tema que afecta en tots els aspectes de l'educació i el desenvolupament de la personalitat. Tot i així, no quedaria exclosa la mancança de tractament sobre aquest tema en el currículum i que tampoc inclou amb força orientacions de gènere més discriminades o minoritàries.

4. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

ADRADE, José Alonso (2012) Medios de comunicación y comportamientos agresivos en los adolescentes. Psicología Social Comunitaria. <http://www.psicologiacientifica.com/medios-de-comunicacion-comportamientos-agresivos-adolescentes/> [14.03.2015]

ARNETT, J. J. (1995) Adolescents uses of media for self-socialization. En Journal of Youth and Adolescence.

ELBOJ, C (2006 – 2008). Secondary Education Schools and Education in Values: Proposals for Gender Violence Prevention. DAPHNE Programme: European Commission.

ELBOJ, C; PUIGDELLIVOL, I.; SOLER, M I VALLS, R. (2002). Comunidades de aprendizaje: Transformar la Educación. Barcelona: Graó.

ELZO, Javier (2000) El silencio de los adolescentes. Temas de hoy 2000.

Epstein (1998) sexualidades e institución escolar

FLECHA, R. (2001). Compartiendo palabras. El aprendizaje de las personas adultas a través del diálogo. Barcelona: Paidós.

FELCHA, R. I GARCIA, C. (2007), Prevención de los conflictos en las comunidades de aprendizaje. Idea la Mancha. Revista de Educación, 4, 72-76.

Lameiras (2002) , evaluación del sexismo moderno en adolescentes

MORENO, Amparo (2014). Adolescència, joventut, edat adulta i vellesa. Oberta UOC Publishing, VALLS, R. (2005). Prevenció de la violència de gènere en el context educatiu a partir de noves formes d'organització escolar. Barcelona: Institut Català de la dona – Generalitat de Catalunya.

VALLS, R.; PUIGIVERT, L. I DUQUE, E. (2008). Gender violence amongst teenagers. Violence against women, 14 (7), 759-785.

Webgrafia

VALLS, Carol. Violencia de genero en las Universidades Españolas. *Memoria Final. 2006-2008 (Exp.50/05)*. Ministerio de Igualdad – Secreteria General de Políticas de Igualdad. Instituto de la Mujer. Año 2006 – año 2008. Equipo investigador dirigido por Rosa Valls Carol.

http://www.uca.es/recursos/doc/unidad_igualdad/496106686_472011125339.pdf
(17.05.2014)

FLECHA, R. (2010) Socialización Preventiva de las Comunidades de Aprendizaje. *Revista Interuniversitaria de Formación al Profesorado*, 67 (24,1) (2010), 89-100.
http://cefire.edu.gva.es/pluginfile.php/329695/mod_resource/content/1/Flecha%20et%20al._Socializaci%C3%B3n%20preventiva%20en%20las%20Comunidades.pdf (19.05.2014)

GÓMEZ, J. (2004). El amor en la Sociedad del riesgo. Barcelona: El Roure.

VALLS, Carol. (2006 – 2008) Violencia de genero en las Universidades Españolas” *Memoria Final. 2006-2008 (Exp.50/05)*. Ministerio de Igualdad – Secreteria General de Políticas de Igualdad. Instituto de la Mujer. Equipo investigador dirigido por Rosa Valls Carol.
http://www.uca.es/recursos/doc/unidad_igualdad/496106686_472011125339.pdf
(17.05.2014)

GENERALITAT DE CATALUNYA, Decret d'Educació Secundària Obligatòria. <http://www20.gencat.cat/portal/site/portaljuridic/menuitem.d15a4e5dfb99396dc366ec10b0c0e1a0/?action=fitxa&documentId=451704> (20.10.2014)

http://www20.gencat.cat/docs/Educacio/Home/Arees_actuacio/Centres_i_serveis_educatius/Escola%20i%20salut/documents/arxiu_sansex.pdf (ORIENTACIONS EDUCACIÓ SEXUAL. PROPOSTA DE PROGRAMA TUTORIA. PAG 35)

http://whqlibdoc.who.int/hq/1993/WHO_ADH_93.3_spa.pdf (OMS guia per l'educador en sexualitat, 1993)

5. ANNEXES

12.1. Decret Educació Secundària Obligatòria 143/2007

Artícle 3, Capítol 1. Objectius del'educació secundària.

c) Valorar i respectar la diferència de sexes i la igualtat de drets i oportunitats entre ells. Rebutjar els estereotips que suposin discriminació entre homes i dones.

d) Enfortir les capacitats afectives en tots els àmbits de la personalitat i amb la relació amb els altres, i rebutjar la violència, els prejudicis de qualsevol tipus, els comportaments sexistes i resoldre els conflictes pacíficament.

p) Conèixer i acceptar el funcionament del propi cos i el dels altres, respectar les diferències, afermar els hàbits de salut i incorporar la pràctica de l'activitat física i l'esport a la vida quotidiana per afavorir el desenvolupament personal i social. Conèixer i valorar la dimensió humana de la sexualitat en tota la seva diversitat.

ANNEX 2:

Biologia i Geologia

La reproducció humana

Interpretació de la funció de reproducció com a la transferència de material genètic. Les cèl·lules reproductores com a vehicle de transmissió dels caràcters hereditaris i la seva relació amb el cicle biològic.

Caracterització dels aparells genitals femení i masculí, dels gàmetes (òvuls i espermatozoides) així com del recorregut dels espermatozous i òvuls. Interpretació del cicle menstrual. Caracterització del procés reproductiu (coït, fecundació, embaràs i part). Reconeixement i valoració de mètodes de control de natalitat: anticonceptius i tècniques de reproducció assistida.

Valoració dels canvis físics i psíquics a l'adolescència. Reconeixement de la diversitat de gènere. Identificació de malalties de transmissió sexual i valoració de mesures preventives. Caracterització de la resposta sexual humana: Sexe i sexualitat. Salut i higiene sexual.

CURRÍCULUM I AVALUACIÓ DEL CURRÍCULUM

Explicar el funcionament dels òrgans sexuals, relacionar el cicle menstrual amb l'ovulació i el període fèrtil, i valorar l'eficàcia dels mètodes per controlar la natalitat. Diferenciar entre mètodes anticonceptius i mètodes de prevenció de les malalties de transmissió sexual

Eucació per a la ciutadania i drets humans. Tercer curs.

Continguts

Identitat i autonomia

Identificació dels trets constitutius de la pròpia identitat, inclosa la identitat de gènere. Valoració dels interessos personals, del benestar propi i dels altres. Expressió i gestió de les pròpies emocions i autogestió de les pròpies conductes.

Valoració de la dignitat, la llibertat i la responsabilitat en la presa de decisions, desenvolupant l'autonomia personal i l'autoestima.

Coneixement i cura del propi cos, desenvolupant hàbits de salut i mobilitat segura i identificant conductes de risc.

Valoració de la diversitat de les relacions afectives i sexuals des del respecte, la confiança, la igualtat i la capacitat de decisió, rebutjant els prejudicis i estereotips i les relacions basades en el domini de l'altre.

Educació eticocívica. Quart curs.

Continguts

Capacitat crítica i iniciativa personal

Acceptació crítica de la identitat i els interessos personals, mostrant una actitud oberta a la transformació positiva. Expressió i control de les emocions i autogestió de les conductes, aprenent dels propis èxits i fracassos.

Desenvolupament de la capacitat crítica i la iniciativa personal per assumir la responsabilitat que implica l'ús de la llibertat d'elecció en la presa de decisions morals, identificant els diferents tipus de raonament implicats i reconeixent les coherències i contradiccions entre els judicis i les accions.

Identificació de l'existència d'una consciència ètica, capaç d'orientar l'acció de manera lliure i racional i en el context de les llibertats i drets humans.

Reflexió i debat sobre els dilemes morals aplicats a conductes de risc que afecten la salut o la integritat personal i la dels altres, especialment en relació amb la sexualitat i les conductes addictives i compulsives.

Guió Discussió de grup

12.2. Resultats discussió de Grup

Per a tal que el treball no sigui massa extens, s'han adjuntat les transcripcions de les discussions de grup dels punts més importants que es van discutir de cada punt preparat en el guió i discussions afegides que són importants per al treball. Les discussions van ser anotada de manera escrita.

Guió per als grups de discussió:

1. Sabeu què és l'educació sexual i afectiva?
2. Quin tipus d'activitats relaitzeu dins de l'educacio sexual i afectiva?
3. Com tracten el tema els professors dins de les aules? I fora de l'aula?
4. Algún cop heu consultat algún dubte en relació a l'educació sexual i afectiva al tutor? I sobre algún tema tabú?
5. Expliqueu-me sobre l'orientació sexual. (casos minoritaris)
6. En cas de que hagin sortit casos de grups minoritaris; com s'ha comportat el centre?
7. En temes de relacions, quan penseu que es coemnçen a donar?
8. Què és per a vosaltres una relacio d'amor?

Resultats grup de discussió Centre IES Narcís Oller

Realitzada el divendres 25 d'Abril del 2015, Valls.

Centre: IES Narcís Oller.

Perfil: 4 noies i un noi de 4t d'ESO grup B. L'institut consta de 4 grups per aquest curs. Les seves edats són d'entre 15 i 16 anys d'edat.

Sabeu què és l'educació sexual i afectiva?

Els alumnes comenten que han treballat bastant l'educació sexual però que mai diuen "Educació Sexual i Afectiva"; doncs la part afectiva no l'han treballat.

Han treballat durant la ESO, en dos sessions la menstruació on els van ensenyar productes per a les noies com compreses i tampax. També els han ensenyat presservatius, utilitat i la importància d'aquests per a prevenir malalties de transmissió sexual.

Quin tipus d'activitats realitzeu dins de l'educació sexual i afectiva?

Han realitzat activitats i jocs per a que entenguin la importància de la prevenció de malalties de transmissió sexual.

Expliquen que en una de les sessions van practicar a posar condons i que els van ensenyar videos de productes per a noies de compreses.

Com tracten el tema els professors dins de les aules? I fora de l'aula?

Els tutors en parlen en les hores d'educació sexual. Quan ve una persona externa a fer les xerrades els tutors es queden en les sessions i solen participar.

Els alumnes expliquen que amb cada tutor tenen una aula a part, l'aula de consulta; a part de la sala de professors on sempre els hi poden anar a fer preguntes.

Un alumne diu quan se li pregunta si exposaria els seus dubtes envers l'educació sexual i afectiva en les sessions: "si home, que vols que es riguin de mi? Jo passo de fer el pena. Si no hi ha més remei li preguntaré a la consulta abans que passar vergonya amb els col·legues o als pares".

Una altre noia afageix: "al igual jo li pregunto algo a ma mare. Em mata"

Un noi comenta que un cop tenien uns presservatius i no sabien si estaven en bon estat. Van anar en grup a la consulta a preguntar-ho. Afageix: "em va molar que no volgués cotillejar o fer-me preguntes estranyes".

Fora de l'aula comenten que és el mateix, podrien preguntar-ho però no davan de la gent. Per això poden anar a la consulta, perquè els altres no aniràn a cotillejar d'ells. També comenten que si hi ha "bon rotllo" amb el professor i quan han anat els han ajudat, hi tornen o fins i tot pregunten fora de l'aula.

Algún cop heu consultat algún dubte en relació a l'educació sexual i afectiva al tutor? I sobre algún tema tabú?

Dues de les noies contesten ràpidament. Els hi demano que m'ho expliquin. Una de les noies diu que a 2n d'ESO tenien un tutor jove d'uns 30 anys i que era molt juvenil. Que s'hi podien parlar de molts temes. Afageix: "molts cops ell mateix feia conya amb els temes i potser això feia que no li donguessis tanta importància i no et fés vergonya parlar-ho".

La segona noia comenta la experiència amb el tutor de 3r d'ESO, que els altres també l'han tingut. Comenten que aquest tutor era més gran, d'uns 50 anys o més. Però que tot i així els ajudava amb els conflictes, sobretot als nois. A més de tutor era el professor d'història i un cop la noia va anar al seu despatx perquè havia suspès un examen plorant. El professor, al tenir la consulta li va comentar que si no plorava només per l'examen que en podien parlar obertament.

Un altre noi comenta que ell va arribar a 2n d'ESO i que no ha tingut aquest clima de confiança. Els altres em comenten que aquest noi també és més reservat.

Expliqueu-me sobre l'orientació sexual. (casos minoritaris)

Salten dient, "hi ha dues lesbianes!". Un altre noi diu, sospitem que hi ha també un noi que és gay. Però no ho sabem segur.

En cas de que hagin sortit casos de grups minoritaris; com s'ha comportat el centre?

Una noia salta, "tampoc va ser el notició perquè a batxillerat ja n'hi havia i els professors ho han comentat amb naturalitat". Afirment que tot i que no ser un escàndol, és un cotilleo més i que a vegades al principi si que s'hi fixen més perquè és algo menys habitual i volen saber qui és.

En temes de relacions, quan penseu que es comencen a donar?

Una noia diu "depèn molt. Una noia a 2n d'ESO ja tenia novio per un any i ho havien fet i ell era de batxillerat ja". Es genera una mica d'exaltació i preguntes. He de reorientar la discussió.

Una altre noia salta: "ma mare diu que els nois només volen tocar tetes i culs. És que els nois de classe són una mica tontos i petits". Es torna a exaltar la situació amb rialles i discussions.

Un altre noi afageix; "si no has tingut rollete ja a quart ets una mica pringui". Es tornen a exaltar. Veig que és un tema delicat.

Què és per a vosaltres una relació d'amor?

En general em comenten que per internet pots llegir-te tot tipus d'informació si no saps com comprovar-te en una relació i que així no fas el ridícul. També em diuen que normalment no ho comenten a les famílies, només als amics.

Un altre noi afageix; "si no trobes titis a l'insti tens un munt de coses per trobar.. facebook, tinder...". Un altre afageix; "pero has de saber com fer que et vagin darrera perquè sinó ets un gusano i ja no et volen".

Redirigeixo la conversació i els pregunto què en pensen de les relacions que surten per al tele. Les noies em comenten que per facebook pots llegir cotilleos de Cuore, una revista que explica la vida amorosa dels famosos. Que pots seguir personatjes que t'expliquen com comportar-te i que pots donar "me gusta" al que t'interessi.

Em parlen també bastant de personatjes famosos de Crepúsculo, una pel·lícula de vampirs i de Mario Casas, un actor espanyol. Em comenten que esta "buenorro" i que aquests nois no estan "per l'insti". Es tornen a exaltar una mica. És un tema que de seguida criden, diuen la seva i van dient el que els passa pel cap i es descontrola la situació.

Els pregunto si parlen de les relacions amb els professors; em comenten que no. Que mai n'han parlat, em diuen que "només de condons i tampax".

Resultats grup de discussió Centre IES Jaume Huguet

Entrevista realitzada el divendres 17 d'Abril del 2015, Valls.

Centre: IES Jaume Huguet.

Perfil: 3 noies i dos nois de 4t d'ESO grup A. L'institut consta de 4 grups per aquest curs. Les seves edats són d'entre 15 i 16 anys d'edat.

Sabeu què és l'educació sexual i afectiva?

Els alumnes em comenten que si, que ho han treballat dos cops en el institut; que és el dia que els ensenyen a fer servir condons i els donen "tampax gratis".

Em comenten que què és afectiva. Els explico que serien les relacions de parella, si els agrada algú com es comporten, etc. Em comenten "això no ho parlem ni de conya!".

Quin tipus d'activitats realitzeu dins de l'educació sexual i afectiva?

Els alumnes em comenten que fan activitats de posar condons i vídeos de tampax, compreses i de què és la regla. "Les noies surten carregades de coses gratis", comenten els nois.

D'altre banda, també es posen vídeos i es parla de les malalties de transmissió sexual.

Com tracten el tema els professors dins de les aules? I fora de l'aula?

A part de les sessions, amb els professors no es parla del tema. Tenen una hora de tutoria a la setmana els dimecres al migdia de forma grupal. Normalment es queixen d'algún professor, la professora els pregunta què tal el curs, però molts cops els deixen marxar. Altres dies, els passen enquestes i activitats que la professora els fa fer que li demanen de direcció. També aprofiten les hores de tutoria per a fer-se les fotos de curs.

Algún cop heu consultat algún dubte en relació a l'educació sexual i afectiva al tutor? I sobre algún tema tabú?

Si volen parlar amb el professor han d'anar a la sala de professors on estan tots. Els de llengües tenen un altre aula a part, un departament. Són els únics que tenen una sala a part de la de professors.

Una noia comenta: "ni de conya aniré allà a preguntar algo i passar vergonya!". A més segur que sempre està el director per allà que sempre et mira malament i passo d'anar-hi".

Una altre noia comenta que quan tenen dubtes, sempre són d'exàmens i que ho fan a classe.

Expliqueu-me sobre l'orientació sexual. (casos minoritaris)

Comenten que tenen un noi que és homosexual i que es súper simpàtic amb tothom. Que és molt bo en esports i que es porta bé amb tothom.

En temes de relacions, quan penseu que es comencen a donar?

Comenten que a partir de segon d'ESO ja hi ha parelles. Molts comenten que a partir de 4t d'ESO perquè els feia fàstic.

Una altre noia comenta que sobint al pati hi ha parelles "dándose el lote en meddio del patio". Una altre noia diu que sempre hi ha molts nois "malotes" que ja tenen "xurri" i que normalment la noia va allà amb el grup d'amics del noi i que s'estan liant i se li assenta a sobre entre les cames i comenta "a super a saco". Un altre noi comenta, "després si tallen tot el insti sap que estava amb l'altre noi i sempre és la ex d'aquell tio".

Què és per a vosaltres una relació d'amor?

Fan bromes de què és l'amor. Clarament els fa vergonya i els costa parlar-ne.

Comenten que tota la informació per tenir novio o noia està a internet. Que han vist tècniques per internet per a saber què fer si "els mola una pava o un pavo" (dedueixo que significa noi o noia). Els pregunto si ho parlen amb els professors i em diuen "ni de conya, quedariem com uns pringuis".

12.3. Resultats entrevista

Per a tal que el treball no sigui massa extens, s'han adjuntat les transcripcions de les entrevistes dels punts més importants que es van discutir de cada punt preparat per a les entrevistes i discussions afegides que són importants per al treball. Les entrevistes van ser anotant de manera escrita.

Guió per a l'entrevista:

6. Com definiria l'educació sexual i afectiva en el centre?
7. A partir de quines edats es treballen? Què diferencia la metodologia en cada edat?
8. Quantes hores se li dedica al dia/mes/curs acadèmic?
9. Teniu un professor especialitzat en aquesta matèria? Disposeu d'un professional extern?
10. Fets rellevants respecte la seva docència i l'educació sexual i afectiva – pregunta oberta.
11. Heu tingut alguna demanda o queixa per part de pares/mares? I d'alumnes?
12. Hi ha algun departament o àrea fixe per a que els alumnes puguin consultar informació relacionada amb l'educació sexual i afectiva? I d'informació disponible?

Resultats de l'entrevista amb el director del centre de l'IES Narcís Oller

Entrevista realitzada el dimecres 8 d'Abril del 2015, Valls.

Centre: IES Narcís Oller.

Perfil: Josep M. Pallàs és el director del centre.

Com definiria l'educació sexual i afectiva en el centre?

El director explica que hi ha dos problemàtiques que es podrien extrapolar a moltes escoles de secundària: les relacions entre parelles en adolescents i l'orientació sexual.

Pel que fa a les relacions de parella resalta que hi ha clarament una situació alarmant de domini del rol masculista sobre la dona amb una forta influència del que veuen en els mitjans de comunicació. El director diu "El problema està en que els joves es pensen que sempre han de ser així les relacions de parella".

D'altra banda, pel que fa a l'orientació sexual, per a ell és un tema molt important a tractar i molt delicat. Els centres han d'afavorir que cada alumne segueixi el seu propi camí i ser lliures de ser com vulguin i els faci feliços. Segons ell, "prou problemes tindran pel fet d'escollir una orientació sexual que no és la majoritària, per tan l'escola ha d'assumir un paper per afavorir aquesta elecció personal".

Així doncs, ell defineix l'educació sexual i afectiva com a una assignatura transversal en tots els cursos i aules; en el currículum ocult i explícit de manera que transmeti valors dins i fora de les aules. Els professors a més, han de tenir una mentalitat oberta i afavorir amb espais de confiança per a que els alumnes es sentin còmodes per expressar-se tal com són. El professorat podrà així, intervenir en possibles abusos i maltractes entre els estudiants de l'escola.

A partir de quines edats es treballen? Què diferencia la metodologia en cada edat?

En l'institut es realitzen tres sessions: una a primer d'ESO en que parlen dels canvis del cos; una a 3r d'ESO en que es parla de la sexualitat i les relacions i una a primer de batxillerat en que es treballen temes de contracepció, embarassos i malalties de transmissió sexual. Aquest any volen incorporar una nova temàtica de l'orientació sexual.

Quantes hores se li dedica al dia/mes/curs acadèmic

Es treballen en un total de 10 hores en el curs. El director afegeix: "des del meu punt de vista, el clima de confiança que creen els tutors amb els seus alumnes i sobretot, els espais que cedim

per a consultes, són una eina molt potent per a treballar aspectes variats i també lligats amb la sexualitat i l'afectivitat".

No existeixen tutories pautades ni aules de tutories. Aquestes es van programant segons la demanda i sinó poden trobar al tutor en la consutla.

Teniu un professor especialitzat en aquesta materia? Disposeu d'un professional extern?

Els coordinadors dels mateixos cursos són els que s'encarreguen de les sessions de'educació sexual i afectiva. A més, per sobre d'aquests hi ha un altre coordiandor que n'hi ha un per a cada 4 tutors. L'anomenem CAP i s'encarrega del disseny del programa el qual després cada tutor adaptarà a cada cgrup.

Fets rellevants respecte la seva docència i l'edduació sexual i afectiva – pregutna oberta.

M'explica que fa poc un pare estava preocupat perquè el primer contacte amb la sexualitat que molts nens i nenes tenen és a través de la pornografia i altres pel·lícules. La visió a través d'aquests mitjans pot distorsionar la realitat.

Hi ha algún departamento o area fixe per a que els alumnes puguin consultar información relacionada amb l'educació sexual i afectiva? I d'informació disponible?

Fa uns anys, l'ajuntament de Valls va posar al servei dels instituts un programa anomenat « Salut i Escola ». Un cop a la setmana, venia una infermera al centre i obria durant una hora un despatx que servia per a consultori. Pero els nois i noies no la coneixien de res i la confiança no pot sortir del no res. Auquest programa no va gaudir de l'èxit esperat i per tan va tancar.

D'altre banda, disposen d'unes xerrades que fan els mossos d'esquadra a la ESO sobre els abusos a la xarxa – facebook, tuenti, etc.

Resultats de l'entrevista amb el director del centre de l'IES Jaume Huguet

Entrevista realitzada el dimarts 7 d'Abril del 2015, Valls.

Centre: IES Jaume Huguet.

Perfil: Jordi Tusset Vallet és el director del centre.

Com definiria l'educació sexual i afectiva en el centre?

En el centre es realitzen dues sessions principals en el centre que coordina una entitat externa de Tarragona i ja tenen les programacions fetes per a dur-les a terme amb els joves.

Aquestes es fan un cop a 2n d'ESO i una altre a 4t d'ESO. A batxillerat i cicles ja no se'n fan.

A partir de quines edats es treballen? Què diferencia la metodologia en cada edat?

Les activitats que es fan a 2n d'ESO es focalitzen en els canvis físics i les que es fan a 4t d'ESO es dirigeixen a la sexualitat i malalties de transmissió sexual. Són canvis diferents en cada etapa i per això ho hem estructurat així, d'acord als canvis psicològics i físics.

Quantes hores se li dedica al dia/mes/curs acadèmic?

Un total de 5 hores en cada sessió; que serien unes 10 hores en tot el curs. A més, cada dimecres les classes realitzen una hora de tutoria amb el seu tutor i li poden preguntar dubtes o el que sigui en aquest espai. Els alumnes també poden fàcilment posar-se en contacte amb els professors car es troben en la sala de professors.

Fets rellevants respecte la seva docència i l'educació sexual i afectiva – pregunta oberta.

Es comenta molt sobretot entre professors, que els alumnes estan canviant. Cada cop tenen parelles més aviat i la situació d'internet és preocupant. El professor comenta, "abans podies explicar les coses tranquil·lament; avui en dia venen i et posen a prova amb el coeixement que troben per les xarxes i ja saben més que tu. Es mouen més ràpid que nosaltres per internet i troben qualsevol cosa abans que que nosaltres sapiguem què és".

Heu tingut alguna demanda o queixa per part de pares/mares? I d'alumnes?

Comenta el director que és un tema bastant tabú; que els alumnes no vidràn a demanar informació o ajuda sobre temes de sexualitat i relacions afectives. Tot i així, ell veu que fa falta un canvi de rumb perquè l'informació de la que disposen i imatges i comportaments que poden veure a través de les xarxes és alarmant si no s'educa i ensenya uns valors i criteris... També troba que molts mitjans de comunicació estan divulgant un paper de la dona sumisa i inferior i que es pot veure en els nens. Si veuen per internet i per la televisió que les dones "sexis" són

les que riuen i són tontetes, elles voldrà ser així i es comportaran així en les primeres relacions afectives. I Això, comenta, és alarmant.

“Crec que és necessari per tan, un canvi de rumb. Cal que els professors tractin als alumnes com a persones amb necessitats humanes i no només com estudiants amb necessitats acadèmiques”.